SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Lausunto

2.11.2020

Eduskunnan kunta- ja terveysjaosto

Sosiaali- ja terveysministeriön lausunto koskien hallituksen esitystä valtion talousarvioksi vuodelle 2021 (HE 146/2020 vp): Koronatestausstrategian jalkauttaminen ja resurssitarpeet

Liittyen hallituksen esitykseen eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2021 (HE 146/2020 vp) eduskunnan kunta- ja terveysjaosto on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriön (STM) kirjallista asiantuntijalausuntoa koskien koronatestausstrategian jalkauttamisesta ja resurssitarpeista.

STM toteaa lausuntonaan seuraavaa:

Koronakriisin hallinnan hybridistrategia

Valtioneuvosto teki 6. toukokuuta yleisistunnossaan periaatepäätöksen suunnitelmasta koronakriisin hallinnan hybridistrategiaksi. Tavoitteena on, että hybridistrategian avulla epidemiaa onnistutaan tehokkaasti hillitsemään mahdollisimman vähän ihmisiä, yrityksiä, yhteiskuntaa ja perusoikeuksien toteutumista haittaavasti. Hybridistrategiassa nojaudutaan rajoitustoimien hallinnan ja asteittaisen purkamisen ohella testaa, jäljitä, eristä ja hoida -periaatteen toteuttamiseen. Laajalla testauksella, tartuntaketjujen jäljittämisellä, sairastuneiden eristämisellä ja altistuneiden karanteenilla voidaan osaltaan, mutta ei yksinomaan, estää taudin etenemistä.

Kansallinen covid-19-testausstrategia

Kansallisen koronaviruksen testausstrategian (9.4.2020, päivitys 19.8.2020) mukaisesti testauksen tavoitteena on estää covid-19-taudin leviämistä, suojata riskiryhmiä ja turvata kriittisen henkilöstön riittävyys ja terveydenhuollon kantokyky, mahdollistaa tartuntaketjujen tehokas jäljittäminen sekä luoda epidemian kulusta mahdollisimman tarkka tilannekuva, joka mahdollistaa rajoittamistoimien välttämättömyyden sekä oikeasuhtaisuuden ja keston arvioinnin. Strategiseen tavoitteeseen pääseminen edellyttää toimenpiteinä näytteenoton ja testauksen kapasiteetin nostamista sekä testausprosessin sujuvoittamista, testauskriteerien jatkuvaa uudelleenarviointia ja tartuntojen jäljityskapasiteetin lisäämistä, jotta karanteenipäätökset pystytään tekemään mahdollisimman nopeasti. Tavoitteena on saavuttaa asetetut tavoitteet vuoden 2020 loppuun mennessä.

Koronatestausvalmiuden kansallinen koordinaatioryhmä (nk. LAB7)

STM asetti koronatestausvalmiuden kansallisen koordinaatioryhmän 21.8.2020 tukemaan kansallisen testausstrategian toimeenpanoa. Koordinaatioryhmän tehtävänä on muodostaa valtakunnallinen tilannekuva sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoilla olevasta kriittisestä laboratoriomateriaalista koronavirusepidemiaan liittyen, tuottaa ennakoivaa arviota materiaalin riittävyydestä, tehdä esitykset sosiaali- ja terveysministeriölle tarvittavasta materiaalijaosta ja siirroista alan toimijoiden kesken sekä tehdä tarvearvioon perustuvat esitykset sosiaali- ja terveysministeriölle valtakunnallisesti keskitetystä kriittisen materiaalin hankinnasta ja niiden aikatauluista. Ryhmän toimikausi päättyy 31.12.2021.

Strategisten tavoitteiden toteutumisen tilannekuva

Uusien COVID-19-tapausten määrä on Suomessa noussut merkittävästi syksyn aikana. Lokakuun 2020 loppupuolella Suomessa on tehty noin 1,4 miljoonaa koronavirustestiä ja tartuntoja todettu noin 15 000. Valtakunnallinen kahden viikon ilmaantuvuus on ollut noin 40–50 per 100 000 henkilöä. Ilmaantuvuudessa esiintyy alueellisia eroja ja valtaosa uusista tartunnoista on todettu Helsingin ja Uudenmaan sekä Vaasan sairaanhoitopiirien alueilla. Päivittäinen testimäärä on vaihdellut 9 000–

Postiosoite Postadress Postal Address	Käyntiosoite Besöksadress Office	Puhelin Telefon Telephone	Faksi Fax Fax	s-posti, internet e-post, internet e-mail, internet
Sosiaali- ja terveysministeriö				
PL 33 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 8 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001	02951 63415 +358 2951 63415	kirjaamo@stm.fi stm.fi

17 000 välillä ja uusia tapauksia todettu päivittäin noin 150–200. Valtaosa tartunnoista on saatu kotimaassa.

Testauskokonaisuuden kaikkia osa-alueita on vahvistettu ja vahvistetaan edelleen. Strategiseksi tavoitteeksi asetettu 20 000 näytteen vuorokautinen kapasiteetti on saavutettu ja kapasiteetti tulee nousemaan 30 000 näytteeseen vuoden loppuun mennessä. Näytteeseen pääsy on nopeutunut mm. automatisoidun ajanvarauksen avulla ja näytteet analysoidaan ja vastataan pääasiassa 24-48 tunnin sisällä näytteenotosta. Jäljitystyötä tekevää henkilökuntaa on koulutettu ja lisäresursseja otettu käyttöön, mutta jäljitystyössä esiintyy edelleen ajoittain merkittäviä viiveitä etenkin tapausryvästymiin liittyen. Karanteenipäätöksiä tekeviä tartuntataudeista vastaavia lääkäreitä on nimetty lisää kuntiin ja sairaanhoitopiireihin, mikä on vähentänyt voimavaroja muissa terveydenhuollon palveluissa.

Koronatestausvalmiuden kansallinen koordinaatioryhmä jätti väliraporttinsa 30.9.2020, jossa se tarkasteli strategisten tavoitteiden saavuttamisen kannalta keskeisiä haasteita. Ensimmäinen merkittävä ja kasvava haaste on ammattitaitoisen henkilökunnan saatavuus sekä näytteenotossa että laboratorioanalytiikassa. Toinen merkittävä haaste on laboratorioanalytiikassa tarvittavien kulutustarvikkeiden saatavuus. Kolmas merkittävä haaste on palvelujärjestelmän suorituskyvyn turvaaminen koko testausprosessin läpiviennissä (näytteenotto, analytiikka, jäljitys ja karanteenimääräykset). Neljäntenä haasteena ryhmä tunnistaa muun välttämättömän laboratoriodiagnostiikan turvaamisen koronatestauskapasiteettia nostettaessa. Ryhmä toteaa, että koko olemassa olevan testauskapasiteetin jatkuva, täysimittainen käyttö ei ole itsetarkoitus, koska silloin testimäärien nopea mukauttaminen tarvetta vastaavaksi ei enää ole mahdollista. Lisäksi äärimmilleen kuormitettu testauskapasiteetti on erittäin altis toimintahäiriöille.

Koronatestauksen rahoitus vuonna 2020 ja 2021

Hybridistrategian edellyttämään testaukseen on lisätty 355 miljoonaa vuoden 2020 syksyn lisätalousarvioesitykseen.

Lisäksi hallitus on budjettiriihessä sitoutunut korvaamaan koronaan liittyvät välittömät kustannukset kehyksen ulkopuolisina menoina vuoden 2021 talousarviossa ja tarvittaessa lisätalousarvioissa. Kustannukset korvataan täysimääräisesti niin kauan kuin tautitilanne ja hybridistrategian toimeenpano sitä edellyttävät.

Hallituksen esityksessä vuoden 2021 talousarvioksi on esitetty 1,46 miljardin euron määrärahaa covid-19-hallinnan hybridistrategian toteutukseen momentille 33.60.38 ”Valtionavustus julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon covid-19 kustannuksiin” seuraavasti:

1) enintään 1 400 000 000 euroa covid-19 testauksesta ja jäljittämisestä aiheutuvien kustannusten korvaamiseen valtionavustuksina kunnille ja kuntayhtymille sekä Ahvenanmaan maakunnalle

2) enintään 30 000 000 euroa covid-19 testausteknologiaan liittyviin kustannuksiin

3) enintään 30 000 000 euroa rajanylityspaikkojen covid-19 terveysturvallisuuden vahvistamisesta aiheutuviin muihin kuin testaukseen liittyviin kustannuksiin

Määräraha perustuu valtioneuvoston periaatepäätöksiin, joilla hybridistrategian mukaisesti estetään viruksen leviämistä yhteiskunnassa, rajat ylittävässä liikenteessä ja matkustamisessa. Edellytyksenä on laaja ja nopea testaaminen. Testauskapasiteetin tavoitetaso on 30 000 testiä päivässä.

Avustusjärjestelmän kokonaisuus määritellään STM:n sekä valtiovarainministeriön yhteystyönä siten että kannustimet kustannustehokkaaseen toimintaan säilyvät. Valtionavustukset korvataan valtionapuviranomaisen hyväksymien kustannusten mukaisesti.

Yhteenveto

Koronatestauksen toteuttaminen ja koronatestausstrategian jalkauttaminen jatkuvat kunnissa ja sairaanhoitopiireissä vuonna 2021. Koronavirustestaus ja -jäljitystoiminnan toimeenpanossa on kuitenkin merkittäviä haasteita, joiden ratkaiseminen on keskeistä strategisten tavoitteiden saavuttamiselle. Ammattitaitoisen henkilöstön riittävyys koko palvelujärjestelmän erilaisiin tarpeisiin on keskeistä sekä epidemiasta selviytymisen että muun sosiaali- ja terveydenhuollon kantokyvyn ja väestön kestävyyden kannalta.

Hengitystieinfektioiden kausiluontoisen vaihtelun vuoksi on ennakoitu, että talvikauden 2020–2021 aikana Suomessa enimmillään jopa 50 000 henkilöä sairastuu päivittäin johonkin hengitystieinfektioon, joka tulee koettelemaan kansallista covid-19-testauskapasiteettia. Covid-19-tapausten tunnistamisen ohella on välttämätöntä testata ja tunnistaa myös muita hengitystieinfektioiden aiheuttajia kuten influenssaa. Erotusdiagnostiikan merkitys korostuu sairaaloiden päivystyspoliklinikoilla, vuodeosastoilla sekä pitkäaikaisen hoivan yksiköissä. Testauskapasiteetin täysimääräinen käyttö edellyttää testauksen tarkoituksenmukaista kohdentamista sekä vaihtoehtoisten ja kehittyvien testausmenetelmien käyttöönoton arviointia.

Ylilääkäri Paula Tiittala

Liitteet

Jakelu

Tiedoksi STM TUTO